

VILKA POLITISKA FÖRSLAG TYCKER MAMMOR OCH PAPPOR ÄR VIKTIGAST?

ELIAS MARKSTEDT, ELIN NAURIN OCH ANTON WALLIN

Sammanfattning

I kapitlet kartlägger vi *sakfrågeprioriteringar* genom att be svenskarna att själva formulera politiska förslag. Vi fokuserar särskilt på vilka politiska förslag som kvinnor respektive män ger samt huruvida skillnaden mellan könen är större eller mindre när det bor barn i hushållet. Tanken är att det tidiga föräldraskapet – som för kvinnor inkluderar graviditet och stort ansvar för barn och för män ofta ett relativt större försörjningsansvar – kan innebära att kvinnor och män tycker att olika förslag är olika viktiga att genomföra. Vi finner att kvinnor oftare än män ger förslag som har att göra med skola, barnomsorg och sjukvård, och att män oftare än kvinnor ger förslag om integration och invandring. Den genomsnittliga könsskillnaden är inte större i hushåll med barn, men vissa skillnader är extra tydliga. Till exempel ger kvinnor i hushåll med småbarn förhållandevis sett fler förslag som har att göra med skola och barnomsorg.

Att olika grupper av individer tycker att vissa politiska frågor är viktigare än andra är ganska logiskt. Vi kan utan komplicerade resonemang anta, och förstå, att en gymnasieelev prioriterar frågor om ungdomsarbetslösheten framför frågor om pensionssystemet och att den nypensionerade bryr sig relativt mer om frågor som rör pensionerna och äldreomsorgen. På samma sätt verkar det rimligt att tro att frågor om skola och barnomsorg är viktiga för småbarnsföräldrar, och att sådana frågor blir mindre viktiga allteftersom barnen slutar skolan och flyttar hemifrån.

Inom statsvetenskapen forskas det på denna sakfrågepolitiska närhetsprincip bland annat under benämningen *issue publics* (se Iyengar m.fl., 2008; Krosnick, 1990). Idén är att vi människor utvecklar särskilda intressen för de politiska frågor som påverkar oss på ett personligt plan. En personlig påverkan innebär enligt dessa studier åtminstone en av tre saker: ett uttalat egenintresse, en tydlig identifiering med en social grupp eller djupt hållna värden (för tidiga diskussioner om detta, se Boninger m.fl., 1995; Krosnick, 1990). Att tillhöra en *issue public*, eller *sakfrågegemenskap* som det kanske kan översättas till, gör individen mer uppmärksam och påläst på vissa ämnen. Till exempel har man funnit att de som arbetar inom vården tar till sig mer sjukvårdsinformation, att katoliker oftare lyssnar på debatter kring

abort och att de som arbetar inom försvaret är mer intresserade av frågor som berör krigsveteraner än andra, och så vidare (se översikt t.ex. i Iyengar m.fl., 2008).

Att vara del av samma sakfrågegemenskap innebär inte nödvändigtvis att man delar sakfrågeuppfattning med gruppen, utan att man delar uppfattningen att dessa sakfrågor är särskilt viktiga. I det här kapitlet är vi dels intresserade av huruvida män respektive kvinnor systematiskt prioriterar olika politiska förslag, dels om könsskillnaderna är större eller mindre när det väntas eller finns små barn i hushållet. Just gruppen blivande och nyblivna föräldrar är intressanta att undersöka eftersom de eventuellt byter sakfrågegemenskap allteftersom barnen växer upp. Gruppen befinner sig dessutom i en tid i livet då det kan vara svårt att hinna kommunicera sina prioriteringar. Det är inte säkert att samhället hinner uppfatta detaljer i vad småbarnsföräldrar behöver innan föräldrarna rusar vidare till andra upplevelser.

Tidigare forskning om sakfrågeprioriteringar, kön och föräldraskap

Det finns en hel del forskning om huruvida kvinnor och män tycker olika i olika politiska frågor. Nyliga svenska översikter finns till exempel i Oskarson och Ahlbom (2021) samt i kapitlet av Naurin och Öhberg i den här boken. Ofta är slutsatsen att kön spelar mindre roll än vad den grundläggande ideologin (läs vänster-höger) gör när människor formar politiska uppfattningar. Men vissa tydliga skillnader brukar lyftas fram. Till exempel är kvinnor i genomsnitt mer positiva till välfärdsstatsåtgärningar och definierar sig mer till vänster än vad män gör. När det gäller specifika sakfrågor brukar kvinnor tycka bättre om förslag som att införa sex-timmarsarbetsdag och att förbjuda pornografi. Dessa könsskillnader i politiska preferenser har varit förhållandevis stabila i Sverige över tid (Naurin & Öhberg, 2019). En liknande bild ges i den internationella forskningen. I en tidig amerikansk studie undersöktes trenden i sakfrågeåsikter mellan 1960 och 1980-talet och resultatet pekade på att könsgapet hade bibehållits över tid (Shapiro & Mahajan, 1986). Kvinnor stödde större välfärdsutgifter, satsningar på utbildning och hälsovård, men också politiska förslag kring arbetslöshetsersättning relativt sett mer än män, medan män var relativt sett mer positiva till utgifter kopplade till försvars- och utrikesfrågor (se även Banducci m.fl., 2016). Forskningen om könsskillnader i politiska uppfattningar är ett fält som växer och som på senare år har börjat bjuda på förhållandevis mer detaljerade teorier om vad som förklarar skillnaden i kvinnors och mäns politiska uppfattningar (Ainsaar, 2012; Burlacu & Lühiste, 2020).

Det finns dock mindre forskning om hur kvinnor respektive män *prioriterar* mellan sina sakfrågeuppfattningar, det vill säga vilket av de olika omtyckta politiska förslagen som de tycker är viktigast att genomföra. Enkelt uttryckt så skulle det kunna vara så att kvinnor och män tycker ungefär likadant i frågor om skatter, skolor, sjukvård och invandring (t.ex. ”lägre inkomstskatter, förstatligande av skolan, mer resurser till vården och mindre invandring”), men att de prioriterar den ena

åtgärden framför den andra om de tvingas välja. Det är möjligt att könsskillnader i politiska uppfattningar underskattas (män och kvinnor kanske tycker lika men prioriterar olika) eller överskattas (kvinnor och män kanske tycker olika, men bara i frågor som de inte prioriterar så högt) om vi inte tar hänsyn till könsskillnader i rangordningen av de politiska förslagen. Det faktum att sakfrågeprioriteringarna eventuellt förändras i och med livets viktiga händelser, så som föräldraskap och ansvar för små barn, gör frågan än mer intressant.

Viktiga ledtrådar till hur kvinnor och män prioriterar mellan politiska förslag finns i den enkätbaserade forskning som frågar människor om vilka *samhällsutmaningar* de ser. I den nationella SOM-undersökningen från 2017 visade Martinsson och Weissenbilder (2018) att kvinnor angav sjukvård samt skola och utbildning som viktigare ”samhällsproblem” än män, som i sin tur angav att frågor rörande invandring och lag och ordning är särskilt viktiga. I de svenska valundersökningarna, vidare, har svarspersoner sedan 1982 fått ange varför de valt det parti de valt, och då anger kvinnor i högre utsträckning områden som hänger ihop med sjukvård, utbildning, familjepolitik och miljö. Män tenderar att nämna ekonomi-, skatt- och arbetsmarknadsrelaterade frågor som skäl till sitt partival (Oskarson & Ahlbom, 2021). Liknande resultat finner vi i en internationell kontext. I en studie inför det brittiska valet 2001 där svarspersonerna själva fick ange sin enskilt viktigaste valfråga visade Campbell (2004) att kvinnor oftare prioriterade utbildning och sjukvårdssystemet, medan männen snarare prioriterade frågor som berörde ekonomin. Campbell visade också att könsskillnaderna när det gällde att prioritera utbildningsfrågor var som störst i fertil ålder, medan skillnaden gällande sjukvårdsfrågor var som störst kring pensionsåldern, vilket indikerar att sakfrågegemenskaper ändras över tid i människors liv.

Forskning som undersöker politiker är också intressant då den visar att kvinnliga och manliga politiker prioriterar delvis olika mellan sakfrågor. Till exempel motiverar kvinnliga parlamentariker i högre utsträckning än män om frågor som berör kvinnors rättigheter och familjerelaterade frågor. De väljer också oftare att arbeta med dessa frågor i parlamentets utskott och säger sig oftare vara intresserade av de frågorna, även om skillnaderna verkar minska över tid (Taylor-Robinson & Heath, 2003; Wängnerud, 2000, 2009). Svensk forskning har undersökt om dessa skillnader får konsekvenser på faktiska utfall i samhället och har visat att i kommuner med en högre andel kvinnliga folkvalda i kommunfullmäktige är inkomstskillnader mellan män och kvinnor lägre, anställningsvillkoren mer jämlika och män tar ut fler föräldradagar (Wängnerud & Sundell, 2012).

Än så länge finns inte mycket forskning om huruvida kvinnors och mäns sakfrågeprioriteringar ändras när de blir föräldrar, och om mammor respektive pappor uppfattar vissa frågor som viktigare än andra (jämför t.ex. Stensöta, 2020). Överlag behövs mer forskning om vad nyblivna föräldrar faktiskt prioriterar som viktiga frågor. Det är en intensiv men kort period i livet som går över och gör att individen eventuellt hamnar i nya sakfrågegemenskaper. Föräldraskap innebär

att man möter nya välfärdsstatsinstitutioner (t.ex. mödra- och barnhälsovård och förskola) och att man får nya relationer till institutioner som man träffat på tidigare i andra roller än som förälder (t.ex. Försäkringskassan, offentlig service i form av kollektivtrafik, bibliotek, rekreationsanläggningar etc.). Det är också en tid i livet då skillnader mellan könen blir tydliga, vilket gör det intressant att fundera över om kvinnor och män blir mer eller mindre lika i sina policyprioriteringar jämfört med under andra tider i livet.

I det här kapitlet summerar vi dessa tankar i frågorna: Vilka är de mest populära politiska förslagen bland svenskarna i den nationella SOM-undersökningen 2020? Vilka politiska förslag anger män respektive kvinnor? Anger kvinnor och män med små barn i hushållet mer lika förslag än övriga kvinnor och män?

Att mäta sakfrågeprioriteringar

Det finns olika sätt att mäta politiska frågars vikt för individer i enkätundersökningar. Svarspersonerna kan få välja mellan givna policyförslag (Horiuchi m.fl., 2018), eller få förklara hur intresserad man är av olika konkreta politiska frågor (Campbell & Winters, 2008). I SOM-undersökningarna är det (som nämndes) vanligt att låta svarspersonerna beskriva vilka de viktigaste samhällsproblemen är eller att låta dem rangordna olika fördefinierade samhällsproblem (Martinsson & Weissenbilder, 2018; Oskarson & Ahlbom, 2021). Enkätfrågor om viktigaste samhällsproblem är viktiga för att förstå vilka allmänna områden som människor vill prioritera, men de lockar ofta inte svarspersonerna till att vara särskilt konkreta. Istället ges ofta svar av bred karaktär ("skolan", "försvaret", "flyktingar") och det blir svårt att analysera om människor alls tänker i specifika sakfrågeförslag.

För den nationella SOM-undersökningen 2020 konstruerade vi en fråga där svarspersonerna själva fick ge konkreta politiska förslag. Frågeformuleringen vi använde var *Vilka politiska förslag anser du borde införas i Sverige?*, och vi lät svarspersonerna svara genom att skriva "Förslag 1", "Förslag 2", och "Förslag 3" med egna ord. För det här kapitlet har vi kodat vilket område som förslaget ligger inom (för en liknande kodning, se Martinsson & Weissenbilder, 2019). Vår öppna fråga om vilka politiska förslag som bör genomföras i Sverige får mer utförliga och mer specifika svar, men har ett större bortfall jämfört med frågan om viktigaste samhällsproblem (vi återkommer till detta i tabell 1).

Vi delar upp svarspersonerna i grupper som har och inte har barn i hushållet. I tabell 1 visas indelningen som används. De som har angett att de väntar barn hamnar i gruppen "barn under 7 år". De två grupper som inte har barn i hushållet delas upp i de som är 45 år eller yngre (och som alltså eventuellt kommer att ha barn i hushållet i framtiden) och de som är äldre än 45 år (och som förmodligen inte kommer att ha det). Tabellen visar antal personer (1 046 stycken) som ger åtminstone ett politiskt förslag samt hur fördelningen bland grupperna ser ut. Vi ser att 139 personer med småbarn i hushållet och 211 personer med stora barn i hushållet ger oss politiska förslag. Under kolumnrubriken *andel svarande* visas

hur stor andel av det totala urvalet dessa personer utgör och vi ser att det finns en viss skillnad mellan kvinnor och män med små barn i hushållet i urvalet – vi får svar från män i större utsträckning (68 procent) än från kvinnor (53 procent).

Eftersom varje person kan ge upp till tre förslag är antalet förslag vi får högre än antal svarande. Sammanlagt ger de 1 046 personerna 2 699 politiska förslag som vi kan analysera. Det innebär att totalandelen är större än 100 procent när vi visar andelen svars personer som nämner olika politiska förslag inom olika policyområden.

Tabell 1 Antal svarspersoner som svarar på frågan om politiska förslag uppdelat på om det finns barn i hushållet samt andel som dessa utgör av deras respektive grupper (antal, procent)

	Kvinna		Man		Totalt	
	Antal/ (Kol-%)	Andel som svarar på frågan	Antal/ (Kol-%)	Andel som svarar på frågan	Antal/ (Kol-%)	Andel som svarar på frågan
Barn yngre än 7 år	65 (12)	53	74 (14)	68	139 (13)	60
Barn 7 år eller äldre	121 (23)	59	90 (17)	57	211 (20)	58
45 år eller yngre (inga barn)	87 (17)	49	115 (22)	60	202 (19)	54
Äldre än 45 år (inga barn)	254 (48)	53	240 (46)	58	494 (47)	55
Totalt	527 (100)	54	519 (100)	59	1 046 (100)	56

Kommentar: Frågan lyder 'Vilka politiska förslag skulle du vilja införa i Sverige?' och svarspersonerna fick uppge tre olika politiska förslag. Svarspersonerna i grupperna har delats upp på följande sätt: 'Barn under 7 år' inkluderar svarspersoner som har angett att de har minst ett barn i hushållet som är under sju år gammalt eller angett att de eller deras partner är gravida; 'Barn 7 år eller äldre' är de med minst ett barn i hushållet som är sju år eller äldre (svarsalternativen '7–15 år' och '16 år eller äldre') och som själva är minst 20 år gamla; '45 år eller yngre (inga barn)' är de som inte har några barn i hushållet och själva är 45 år eller yngre; 'Äldre än 45 år (inga barn)' är de som inte har några barn i hushållet och själva är över 45 år gamla. Informationen om man är gravid eller inte är baserad på frågan 'Är du eller någon i din närmaste omgivning gravid just nu?' med svarsalternativen 'Ja, jag själv', 'Ja, min partner', 'Ja, mitt barn', 'Ja, mitt barns partner', 'Ja, mitt syskon', 'Ja, en annan person' och 'Nej, inte vad jag vet'. Informationen om ålder på eventuella barn i hushållet är baserad på frågan 'Om du regelbundet delar ditt hushåll med barn, hur många är de och i vilka åldrar är de?' med möjligheten att fylla i antal barn och sedan svarsalternativen '0–1 år', '2–3 år', '4–6 år', '7–15 år' och '16 år eller äldre'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Vilka politiska förslag vill svenskarna i den nationella SOM-undersökningen 2020 genomföra?

I tabell 2 visar vi de tio vanligaste politiska förslagen som ges. Vi visar också två exempel på formuleringar som hamnar i respektive förslagskategori. Tabellen illustrerar att de vanligaste förslagen som ges i den nationella SOM-undersökningen 2020 är hårdare straff och begränsad invandring. De utgör båda mellan åtta och nio procent av de totalt 2 699 svaren. Avståndet ner till det tredje mest populära förslaget – lägre skatter – är stort: tre procent av svaren innehåller ett förslag om lägre skatter. På den här listan över de tio vanligaste förslagen finns även andra förslag som rör kriminalitet och migration (stoppa gängkriminella och utvisa kriminella). Listan innehåller även frågor om pensioner (högre pension och längre pensionärsskatt) och allmänna önskemål som har att göra med förbättrad sjukvård.

Tabell 2 visar vilka specifika förslag som oftast ges, men andelen svar som innehåller just dessa förslag är en ganska liten del av datan. Dessa tio förslag ligger i toppen på en lång lista av 333 ömsesidigt uteslutande formuleringar av förslag som vi identifierar. De 333 förslagen behöver slås samman för att vi ska kunna analysera skillnader mellan kvinnor och män med och utan barn i hushållet på ett meningsfullt sätt. Kodningsprocesser där öppna svar slås ihop till kategorier innebär ofta att man börjar med en detaljerad induktiv indelning (i vårt fall ledde det till de 333 förslagen) och allteftersom slår samman dem till teman som fångar innehållet i svaren. Likande indelningar som den vi redovisar i tabell 3 har använts i tidigare SOM-rapporter där frågan om viktiga samhällsproblem analyseras (se exempelvis Martinsson & Weissenbilder 2018; 2019), men våra kategorier är anpassade till innehållet i just den här datan.

Tabell 2 Topplista och exempel över de mest populära politiska förslagen (procentandel)

Politiskt förslag	Procentandel	Svarexempel
1. Hårdare straff	9,2	<i>Högre straff för våldtäkt och vållande. Nu daltas det. Se över och höj straffen för brott.</i>
2. Begränsa invandring	7,7	<i>Sluta ta in fler invandrare, vi har för många som det är idag. Reducera nuvarande invandring m 90%.</i>
3. Lägre skatter	2,8	<i>Sänkta skatter allmänt. Ta bort rikemansskatten.</i>
4. Högre pensioner	2,4	<i>Högre pension till mig, f.d. lärare. Höjd fattigpension.</i>
5. Stoppa gängkriminaliteten	2,3	<i>Ett införande av ett liknande system som RICO-akten i USA med målet att sätta dit gängbossar istället för fattiga och desperata ungdomar. Få slut på gängkriminalitet, öka resurser.</i>
6. Lägre pensionärsrskatt	2,2	<i>Pensionärer befriade från skatt under 20 000 kr. Vi har ju redan betalat skatten. Skatten på pensionen ↓</i>
7. Sjukvård	2,0	<i>Bättre sjukvård. Sjukvården.</i>
8. Utvisa kriminella	1,9	<i>Utvisning av personer som begår någon form av brott oavsett grad. Utvisa utländska kriminella bums.</i>
9. Integration	1,9	<i>Ta hand om de utrikesfödda som redan finns i Sverige. Bättre integrationspolitik.</i>
10. Högre skatter	1,6	<i>Skatten bör få realistiska proportioner, dvs. mer skatter för rika. Höjda skatter.</i>

Kommentar: Tabellen visar de vanligast förekommande politiska förslagen baserade på fritextfrågan 'Vilka politiska förslag skulle du vilja införa i Sverige?' där respondenten får uppge tre olika politiska förslag. Totalt gav 1 046 personer 2 699 politiska förslag. Procentandelsberäkningen baseras på samtliga politiska förslag. Av de 2 699 förslag som ges kommer 359 från gruppen med barn under 7 år i hushållet och 538 från dem med barn som är 7 år eller äldre. Gruppen som är 45 år eller yngre och som inte har barn i hushållet ger 524 förslag och samma siffra för dem över 45 år utan barn i hushållet är 1 272. Två svarexempel per politiskt förslag redovisas under svarexempelskolumnen. Sex personer som ger politiska förslag kan inte placeras i någon av de fyra hushållsgrupperna.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Tabell 3 hjälper oss att dra slutsatser om en större del av svaren. Tabellen visar hur vanligt det är att föreslå politiska förslag inom de viktigaste sakområdena uppdelat på kvinnor och män. Vi rapporterar också proportionstester av skillnaderna mellan hur vanligt det är att kvinnor respektive män nämner en given kategori. Tabellen är uppdelad enligt de områden som kvinnor oftast nämner.

Ett första konstaterande är att ”lag och ordning” samt ”integration och invandring” är tydligt dominerande kategorier både bland kvinnor och män. Trots att större delen av datainsamlingen gjordes under pandemi-hösten 2020 låg alltså inte sjukvård högst på agendan. (Dock genomfördes insamlingen under en relativt lugn del av pandemin.)

Vi ser också att det finns signifikanta könsskillnaderna för fyra av de fem områden som kvinnor prioriterar högst. Frågan om integration och invandring är viktig för både kvinnor och män, men nämns oftare av män (40 procent) än av kvinnor (33 procent). Frågor om sjukvård och skola nämns klart oftare av kvinnor än av män: 24 procent av kvinnorna och 15 procent av männen ger ett förslag som har med sjukvård att göra. Vidare ger 22 procent av kvinnorna och endast 12 procent av männen åtminstone ett förslag som har med skola, utbildning eller barnomsorg att göra. Även i äldrefrågor syns en skillnad, där 20 procent av kvinnorna och 15 procent av männen ger förslag.

I övriga frågor ser vi inga tydliga könsskillnader när vi delar upp svaren så här. Kvinnor och män ger ungefär lika ofta förslag om miljö och energi, ekonomi, arbetsmarknad och infrastruktur samt om försvars- och utrikespolitik. Sammantaget visar alltså analyserna att det finns könsskillnader i prioriteringar i vissa viktiga och enkelt identifierbara frågor, men inte i alla.

I figur 1 bryter vi ner datan genom att visa andelen som föreslår politiska förslag inom de olika sakfrågeområdena uppdelat på de fyra befolkningskategorier som presenterades i tabell 1. Figuren är sorterad från högt till lågt baserat på hur vanligt det är att kvinnor med små barn anger förslag på olika områden. De gravida och kvinnor med små barn anger oftare förslag inom vård och skola, men mer sällan förslag om lag och ordning jämfört med andra kvinnor. Det verkar också som att kvinnor i denna grupp tar upp ekonomiska sakfrågor oftare än andra kvinnor, men det är viktigt att påpeka att det rör sig om små grupper när vi delar upp det så här. (Sammanlagt ger 22 kvinnor med småbarn i hushållet förslag inom kategori ekonomi.) Kvinnor med äldre barn ger förslag om integration och invandring oftare än kvinnor med yngre barn. På de andra frågorna syns inga tydliga mönster i hur prioriteringar skiljer sig mellan kvinnor med och kvinnor utan barn i hushållet. (Det finns dock andra skillnader som förmodligen förtjänar uppmärksamhet i andra sammanhang, till exempel att kvinnor utan barn i hushållet som är äldre än 45 år klart oftare ger förslag som hamnar i kategorin ”äldre frågor”).

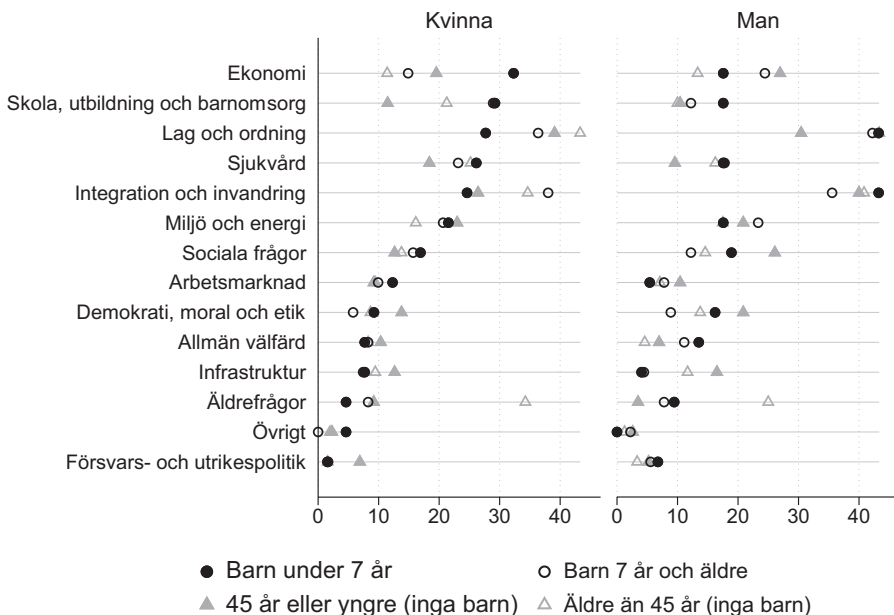
Tabell 3 Politiska förslag från kvinnor och män uppdelat på områden (procentandelar)

Område	Kvinnor (%)	Män (%)	Differens
Lag och ordning	39	40	-1,2
Integration och invandring	33	40	-7,2*
Sjukvård	24	15	8,7**
Skola, utbildning och barnomsorg	22	12	10,8**
Äldre frågor	20	15	5,5*
Miljö och energi	19	19	-0,3
Ekonomi	16	19	-2,6
Sociala frågor	14	17	-2,9
Arbetsmarknad	10	8	2,2
Allmän välfärd	9	8	1,0
Infrastruktur	9	10	-1,1
Demokrati, moral och etik	9	15	-5,9**
Försvars- och utrikespolitik	2	5	-2,2
Övrigt	2	2	0,4
Observationer	1 048		

Kommentar: Tabellen visar de vanligaste sakfrågeområdena som slagits ihop utifrån de politiska förslag som respondenterna angett i störst utsträckning baserat på frågan "Vilka politiska förslag skulle du vilja införa i Sverige?", uppdelat på kvinnor och män. Procentkolumnerna visar andelen kvinnor respektive män som angett minst ett förslag inom ett sakfrågeområde. Differens-kolumnen visar skillnaden i andelen kvinnor som angett ett sakfrågeområde minus motsvarigheten för män. Signifikansnivåerna betecknas med * $p < 0,05$ och ** $p < 0,01$. Några förklaringar av de kategorier som inte är helt självförklarande i tabellen: I kategorin "Demokrati, moral och etik" slår vi ihop förslag som har att göra med principfrågor kring demokrati (t.ex. principer för kommunal demokrati och grundlagsskyddade rättigheter), principfrågor kring fusk och rättvisa (bidragsfusk, politikerns arvoden, korruption) och breda etiska frågor (abort, dödshjälp, prostitution). "Sociala frågor" är en ganska bred kategori som samlar förslag som har att göra med vissa av samhällets breda bidragssystem, så som socialbidrag och sjukförsäkring. Den inkluderar också frågor som rör funktionshindrade och utsatta, samt bostadsfrågor. Kategorin "Allmän välfärd" innehåller svar som har med den offentliga sektorn att göra, men som är för allmänt formulerade för att kategoriseras in i de andra välfärdskategorierna ("mer resurser till välfärden"). Här hamnar även förslag om att tillåta eller förbjuda vinster i välfärden.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Figur 1 Områden som svenskarna ger förslag inom uppdelat på kvinnor och män samt om det finns barn i hushållet (procentandelar)

Kommentar: Figuren visar procentandelen svarande som uppgett minst ett politiskt förslag inom respektive sakfrågeområde. Siffrorna är i sin tur nedbrutna på hushållsgrupper och sorterade i fallande ordning baserat på hur vanliga förslagen är bland kvinnor i gruppen med barn under 7 år i hushållet. Svaren är baserade på frågan 'Vilka politiska förslag skulle du vilja införa i Sverige?' För mer detaljer se kommentaren i tabell 3.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Figur 1 visar också att kvinnor med barn i hushållet skiljer sig mer från andra kvinnor än vad män med barn i hushållet skiljer sig från andra män, vilket indikerar att tiden med barn i hushållet påverkar kvinnors prioriteringar mer än mäns. Siffrorna är dock inte kontrollerade och bilden visar inte om skillnaderna mellan grupperna är statistiskt signifikant åtskilda. I tabell 4 rapporterar vi skillnaderna mellan könen vad gäller sannolikheten att nämna olika sakfrågeområden kontrollerat för en rad bakgrundsvariabler (se kommentaren). Frågan vi helst vill besvara är: Är skillnaderna mellan kvinnor och män större eller mindre när det finns småbarn i hushållet?

Tabellen läses enklast så här: i den första raden visar vi personer under 45 år utan barn i hushållet, i den andra syns föräldrar med små barn i hushållet, i den tredje visar vi föräldrar med äldre barn i hushållet och i den fjärde raden visas personer över 45 år som inte delar sitt hushåll med några barn. I varje kolumn redovisas resultat från en logistisk regressionsmodell som skattar skillnaden i sannolikheten mellan kvinnor och män att nämna ett givet sakfrågeområde. I praktiken kan

siffrorna tolkas som skillnaden i andel kvinnor och män som anger ett visst sakfrågeområde, uppdelat på olika hushållskonstellationer. En positiv siffra innebär att kvinnor ger förslag på området oftare än män och en negativ siffra betyder att män istället nämner det oftare än kvinnor.

I tabell 4 har vi ambitionen att visa det övergripande resultatet för samtliga sakfrågeområden samt för alla fyra hushållsgrupper. Eftersom vi undersöker hur föräldraskapet påverkar sakfrågeprioriteringar väljer vi dock här i texten att göra nedslag i de områden vi tänker kan beröra föräldrar särskilt. Huvudsakligen gäller det *skola och barnomsorg*. När det kommer till skola- och barnomsorgsområdet ser vi att 6,6 procent fler kvinnor med små barn anger ett politiskt förslag inom skola- och barnomsorgsområdet än män i samma grupp. Skillnaden i just denna jämförelse är inte statistiskt signifikant, men eftersom signifikansnivåerna är beroende av gruppernas storlek så försvåras alla jämförelser av att grupperna är olika stora. Småbarnsgruppen är mindre än de andra (se tabell 1), och det är därför mindre troligt att signifikanta skillnader mellan könen syns där.

Det finns några tendenser som är intressanta för att bättre förstå hur politisk sakfrågeprioritering ser ut mellan kvinnor och män i olika föräldrastadier, men också hur det ser ut mellan män och kvinnor generellt när det gäller skola- och barnomsorgsområdet. Skillnaden mellan hur ofta män och kvinnor ger förslag om skola och barnomsorg är till exempel nästintill obefintlig för de under 45 utan barn, men verkar vara större och mer polariserad i de fall när barnen är äldre. Ett rimligt antagande är att många i kategorin över 45 år utan barn i hushållet är föräldrar som haft barn i hushållet tidigare. Allt annat lika verkar alltså den gradvis ökande könsdifferensen (det vill säga när vi rör oss neråt längs raderna från de yngre utan barn mot de äldre utan barn) samvariera med barnens och föräldrarnas ålder, även om vi inte kan utröna varför korrelationen finns i en tvärsnittundersökning som denna. En del av skillnaderna kan till exempel bero på generationsskillnader i sakfrågeprioriteringar som vi inte lyckas kontrollera för, snarare än de livscykelkillnader vi fokuserar på i vår frågeställning. Skillnaderna är likväl slående: könsdifferensen mellan kvinnor och män är sju procent högre bland småbarnsföräldrar än bland de utan barn i hushållet under 45 år. Samma jämförelse är 12 procent hos de med barn i grundskole- och gymnasieåldern och över 13 procentenheter hos de över 45 år utan barn i hushållet. Det verkar alltså som att könsskillnader finns i gruppen med småbarn, men att den är ännu större hos dem med skolbarn och dem med (eventuellt) utflugna barn.

Andra tendenser ses för de andra frågorna. Om vi går över till kolumnen för sjukvård ser vi – precis som i figur 1 – att kvinnor överlag prioriterar förslag på sjukvårdsområdet högre än män och att differenserna varierar mellan olika hushåll. Störst är skillnaderna i gruppen som är äldre än 45 år och inte har barn i hushållet, där är den över 10 procentenheter, medan den är som minst när det finns barn över 7 år i hushållet. I jämförelse med skol- och barnomsorgsområdet ser vi alltså relativt mindre könsskillnader i sjukvårdsfrågorna för gruppen med barn i

hushållet. Andra exempel på områden där det inte varierar så mycket är frågor om miljö och energi samt arbetsmarknadsfrågor. I frågorna om lag och ordning och integration och invandring är könsskillnaderna större bland dem med småbarn än bland dem med större barn.

Baserat på resultaten i tabell 4 kan vi räkna ut vad den absoluta medelskillnaden är mellan kvinnor och män. Den absoluta medelskillnaden visar hur stora könsskillnaderna i sakfrågeprioriteringar är mellan olika hushållsgrupper. I det här fallet innebär det att vi gör om negativa tal till positiva och sedan summerar könsdifferenserna inom varje hushållsgrupp för sig och dividerar den totala skillnaden på antalet sakfrågeområden. Med ett sådant mått får vi en känsla för om det finns större genomsnittliga skillnader inom olika hushållsgrupper, alltså om det råder mer samstämmighet mellan män och kvinnor i olika typer av hushåll. För de olika grupperna är de absoluta medelskillnaderna 7,2 procent i gruppen under 45 år utan barn, 6,8 procent i gruppen barn med under 7 år, 4,4 procent i gruppen med barn över 7 år och 4,4 procent i gruppen över 45 år. I genomsnitt skiljer sig alltså mäns och kvinnors sakfrågeprioriteringar åt mest i gruppen utan barn under 45 år. Kvinnor och män med små barn i hushållet prioriterar mer olika än kvinnor och män med större barn i hushållet. Detta innebär att genomsnittsskillnaden mellan könen går åt motsatt håll jämfört med skillnaden som syns för skol- och barnomsorgsområdet. Det stärker slutsatsen att kvinnor och män prioriterar olika på skol- och barnomsorgsområdet när det finns barn i hushållet.

Föräldraskapet kan påverka politikprioriteringar på omsorgsområdet

Vår slutsats i det här kapitlet är att föräldraskap överlag inte enar eller polariserar kvinnors och mäns sakfrågeprioriteringar, men att det på vissa områden – som sjukvård, äldre frågor och skola- och barnsomsorg – finns skillnader och att de eventuellt växer sig större under föräldraskapets gång. Dessa resultat är intressanta att sätta i relation till den slutsats som dras i Naurin och Öhbergs kapitel i denna bok. Även om föräldraskapet inte verkar öka meningsskiljaktigheter i politiska förslag inom typiskt kvinnliga – eller för den delen manliga – områden, enligt Naurin och Öhberg, så kan det vara så att föräldraskapet påverkar hur viktiga mammor och pappor tycker att vissa politiska frågor är. En rimlig teoretisk och empirisk utmaning för oss att gå vidare med är därför huruvida det är så att kvinnor och män kanske närmar sig varandra i sina sakfrågeåsikter när de blir föräldrar och gemensamt tar hand om barn, men att deras sakfrågeprioriteringar – alltså hur de rangordnar mellan sina åsikter – eventuellt drar isär. Det ber vi att få återkomma till i andra sammanhang.

Tabell 4 Könsskillnad i sannolikheten att ange politiska förslag inom olika sakfrågeområden uppdelat på hushållskategorier (kvinnor – män; predicerad procentskillnad, standardfel inom parentes)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
	Ekonomi	Arbetsmarknad	Allmän välfärd	Slukvärd	Äldre-frågor	Sociala frågor	Skola och barnomsorg	Infrastruktur	Miljö och energi	Lag och ordning	Demokrati och moral	Integration och invandring	Försvars- och utrikespolitik
≤ 45 år	-7,1 (0,05)	-2,3 (0,03)	2,5 (0,04)	6,6 (0,04)	16,5 (0,10)	-11,4* (0,05)	-0,2 (0,03)	-3,7 (0,05)	-1,7 (0,04)	12,1 (0,08)	-10,3 (0,08)	-14,9 (0,08)	4,0 (0,04)
Barn < 7 år	11,3 (0,07)	3,6 (0,03)	-4,8 (0,03)	8,3 (0,08)	-7,5 (0,09)	-3,2 (0,06)	6,6 (0,05)	4,4 (0,05)	1,0 (0,05)	-9,2 (0,09)	-7,1 (0,09)	-15,9* (0,08)	-5,5 (0,04)
Barn ≥ 7 år	-12,2* (0,06)	0,2 (0,03)	-3,8 (0,03)	5,0 (0,06)	3,0 (0,04)	0,4 (0,04)	11,5* (0,05)	4,1 (0,03)	-3,4 (0,05)	0,5 (0,07)	-3,3 (0,03)	6,1 (0,07)	-3,1 (0,02)
> 45 år	-3,2 (0,03)	1,7 (0,03)	3,8 (0,03)	10,1* (0,04)	8,3** (0,03)	-1,7 (0,04)	12,9** (0,05)	-3,8 (0,03)	-3,6 (0,05)	4,4 (0,05)	-4,7* (0,02)	-3,4 (0,05)	-1,1 (0,01)
Observationer	988	988	988	988	988	988	988	988	988	988	988	988	988

Kommentar: Resultaten är baserade på frågan 'Vilka politiska förslag skulle du vilja införa i Sverige?'. Varje kolumn visar skillnaden mellan kvinnor och män vad gäller sannolikheten att nämna ett givet sakfrågeområde (männens predicerade medelsannolikhet subtraherat från kvinnornas), angivet i procent. Siffrorna är kontrollerade för ålder, utbildning, inkomst och vänster-högerplacering och baseras på logistiska regressionsmodeller där den beroende variabeln är dikotom: effor innebär att området har nämnts och nollor att det inte har nämnts. Endast respondenter som har nämnt minst ett område och har ett värde på kontrollvariablerna är med i analyserna. Den absoluta medelskillnaden mellan kvinnor och män för samtliga sakfrågeområden är: ≤ 45 år: 7,2 procent, Barn < 7 år: 6,8 procent, Barn ≥ 7 år: 4,4 procent, > 45 år: 4,8 procent. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$. Standardfel anges inom parentes.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Referenser

- Ainsaar, M. (2012). Children in the family and welfare state attitudes: altruism or self-interest? I H. Ervasti, J. G. Andersen, T. Fridberg & K. Ringdal (red) *The future of the welfare state. Social policy attitudes and social capital in Europe*. Cheltenham, UK; Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
- Banducci, S., Elder, L., Greene, S. & D. Stevens (2016). Parenthood and the polarisation of political attitudes in Europe. *European Journal of Political Research*, 55(4): 745–766.
- Boninger, D. S., Krosnick, J. A. & M. K. Berent (1995). Origins of attitude importance: self-interest, social identification, and value relevance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(1): 61.
- Burlacu, D. & M. Lühiste (2020). Parenthood and social policy preferences: A gender and time sensitive examination. *European Political Science Research*.
- Campbell, R. (2004). Gender, ideology and issue preference: Is there such a thing as a political women's interest in Britain? *The British Journal of Politics and International Relations*, 6(1): 20–44.
- Campbell, R. & K. Winters (2008). Understanding men's and women's political interests: Evidence from a study of gendered political attitudes. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 18(1): 53–74.
- Horiuchi, Y., Smith, D. M. & T. Yamamoto (2018). Measuring voters' multi-dimensional policy preferences with conjoint analysis: Application to Japan's 2014 election. *Political Analysis*, 26(2): 190–209.
- Iyengar, S., Hahn, K. S., Krosnick, J. A. & J. Walker (2008). Selective exposure to campaign communication: The role of anticipated agreement and issue public membership. *The Journal of Politics*, 70(1): 186–200.
- Krosnick, J. A. (1990). Government policy and citizen passion: A study of issue publics in contemporary America. *Political Behavior*, 12(1): 59–92.
- Martinsson, J. & M. Weissenbilder (2018). Viktiga valfrågor – från miljö till invandring. I U. Andersson, A. Carlander, E. Lindgren & M. Oskarson (red) *Sprickor i fasaden*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Martinsson, J. & M. Weissenbilder (2019). Polariserade problembeskrivningar? Om befolkningens viktigaste frågor och samhällsproblem. I U. Andersson, B. Rönnerstrand, P. Öhberg & A. Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Naurin, E. & P. Öhberg (2019). Kvinnors och mäns politiska åsikter och intresse under 30 år. I U. Andersson, B. Rönnerstrand, P. Öhberg & A. Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Oskarson, M. & J. Ahlbom (2021). *Trender i könsskillnader bland svenska väljare*. Valforskningsprogrammets rapportserie 2021:1. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen.

- Shapiro, R. Y. & H. Mahajan, (1986). Gender differences in policy preferences: A summary of trends from the 1960s to the 1980s. *Public Opinion Quarterly*, 50(1), 42–61.
- Stensöta, H. O. (2020). Does care experience affect policy interests? Male legislators, parental leave, and political priorities in Sweden. *Politics & Gender*, 16(1): 123–144.
- Taylor-Robinson, M. M. & R. M. Heath (2003). Do women legislators have different policy priorities than their male colleagues? A critical case test. *Women & Politics*, 24(4): 77–101.
- Wängnerud, L. (2000). Testing the politics of presence: Women's representation in the Swedish Riksdag. *Scandinavian political studies*, 23(1): 67–91.
- Wängnerud, L. (2009). Women in parliaments: Descriptive and substantive representation. *Annual Review of Political Science*, 12(1): 51–69.
- Wängnerud, L. & A. Sundell (2012). Do politics matter? Women in Swedish local elected assemblies 1970-2010 and gender equality in outcomes. *European Political Science Review*, 4(1): 97–120.

